EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2019.12.17.
COM(2019) 633 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK

A radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyeletéről és ellenőrzéséről szóló 2006/117/Euratom tanácsi irányelv tagállamok általi végrehajtásáról

Harmadik jelentés

{SWD(2019) 437 final}

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés 2

1.1. Háttér 3

2. A jogi keret és végrehajtása 3

2.1. A szállítások felügyeletére és ellenőrzésére vonatkozó általános elvek 5

2.2. Az irányelv végrehajtása 6

2.3. A tanácsadó bizottság véleménye 7

2.4. Illetékes hatóságok 7

3. Megfigyelések és tendenciák 7

3.1. Statisztika (2015–2017) 9

4. Az előző jelentéstételi időszak utánkövetése 12

5. Következtetések 12

1. BEVEZETÉS

2013-ban valamennyi tagállam átültette a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyeletéről és ellenőrzéséről szóló 2006/117/Euratom tanácsi irányelvet[1] (a továbbiakban: irányelv). A tagállamoknak 2017. december 25-ig jelentést kellett küldeniük a Bizottságnak[2] az irányelv végrehajtásáról. Az ilyen jelentések alapján a Bizottságnak összefoglaló jelentést kell készítenie[3] az Európai Parlament, a Tanács, valamint az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság számára, különös figyelmet fordítva a nem engedélyezett szállításokhoz és a be nem jelentett radioaktív hulladékokhoz kapcsolódó visszaszállításra[4].

Az irányelv a lakosság megfelelő védelmének biztosítása céljából létrehozza a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek határokon átnyúló szállításának felügyeleti és ellenőrzési rendszerét. Rendelkezik arról, hogy a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek valamely tagállamba irányuló vagy valamely tagállamon áthaladó szállítmányairól az érintett tagállamok értesítést kapjanak, és vagy hozzájáruljanak a szállításhoz, vagy indokolás mellett megtagadják azt.

Valamennyi tagállam benyújtotta harmadik nemzeti jelentését a 2015–2017 közötti időszak[5] vonatkozásában, Horvátország pedig másodjára[6] készített jelentést.

A Bizottság ezt a jelentést az említett nemzeti jelentések alapján, a tanácsadó bizottság[7] véleményének figyelembevételével készítette. Ez a jelentés a Bizottság második[8], a 2012–2014 közötti időszakra vonatkozó jelentésének utánkövetése.

A jelentés áttekintést nyújt a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok Közösségen belüli szállításáról, a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok behozatalával, kivitelével és áthaladásával kapcsolatos legújabb tendenciákról és kihívásokról, a hozzájárulás bejelentett megtagadásáról, a meghiúsult szállításokról és a javasolt intézkedésekről.

---

1 A Tanács 2006/117/Euratom irányelve (2006. november 20.) a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyeletéről és ellenőrzéséről (HL L 337., 2006.12.5., 21–32. o.).

2 Az irányelv 20. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamok 2011. december 25-ig, majd ezt követően háromévenként jelentést küldenek a Bizottságnak ezen irányelv végrehajtásáról.

3 Az irányelv 20. cikkének (2) bekezdése értelmében a Bizottság az irányelv 21. cikkében megállapított eljárással összhangban összefoglaló jelentést készít.

4 Az irányelv 4. cikke szerint.

5 Pontosabban a harmadik jelentések a 2014. december 26. és 2017. december 25. közötti időszakra vonatkoznak (engedélyezés).

6 Horvátország 2013. július 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz.

7 A tanácsadó bizottság 2007-ben jött létre az irányelv 21. cikkében foglaltak szerint.

8 COM(2018) 6 final, A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyeletéről és ellenőrzéséről szóló 2006/117 Euratom tanácsi irányelv tagállamok általi végrehajtásáról, 2018.1.19., és SWD(2018) 4 final.

A jelentéshez kapcsolódik az SWD(2019) 437 bizottsági szolgálati munkadokumentum, amely a következtetések alapjául szolgáló részletes adatokat és információkat tartalmaz.

1.1. Háttér

Radioaktív hulladék az Unió minden tagállamában keletkezik különböző létesítményekben (például atomerőművekben, kutatóreaktorokban) és bizonyos tevékenységek során, ilyen például a radioizotópok orvosi, ipari, mezőgazdasági, kutatási és oktatási feladatokhoz történő alkalmazása. A radioaktív hulladék olyan gáz, folyékony vagy szilárd halmazállapotú radioaktív anyag, amelynek további felhasználását nem tervezi a származási és rendeltetési hely szerinti ország, vagy egy olyan természetes vagy jogi személy, akinek döntését ezen országok elfogadják, és amelynek radioaktív hulladékként való ellenőrzését valamely szabályozó testület végzi a származási és rendeltetési hely szerinti ország jogszabályi és szabályozási keretei szerint.

Az atomerőművi és kutatóreaktorok működése közben is keletkeznek kiégett fűtőelemek, vagyis olyan nukleáris üzemanyag, amelyet már besugároztak és a reaktormagból véglegesen eltávolítottak. A kiégett fűtőelem újrafeldolgozásra felhasználható forrásként megőrizhető, vagy pedig további felhasználásra nem szánt anyagként végleges elhelyezésre szánt radioaktív hulladékként kell kezelni.

Az esetleges (újra)feldolgozás vagy elhelyezés előtt a keletkezett kiégett fűtőelemeket és radioaktív hulladékokat tárolják. Az ilyen anyagok mozgatása, azaz szállítása a tagállamok többségében előfordul, függetlenül nukleáris programjuk méretétől. A keletkezés, illetve a kezelés helyéről általában közúti, vasúti vagy tengeri, és bizonyos esetekben légi szállítás útján viszik el a kiégett fűtőelemeket és a radioaktív hulladékokat.

Az Unióban általános gyakorlatnak számít a radioaktív hulladékok és kiégett fűtőelemek behozatala, kivitele és tagállam(ok)on keresztüli átszállítása.

2. A JOGI KERET ÉS VÉGREHAJTÁSA

A radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek biztonságos és felelősségteljes kezelése, többek között az ilyen anyagoknak a tagállamok területén belül és kívül történő biztonságos szállítása a nemzetközi és az uniós jogból származó jogszabályi követelmény.

Nemzetközi szinten a témával kapcsolatos fő referencia a kiégett fűtőelemek kezelésének biztonságáról és a radioaktív hulladékok kezelésének biztonságáról szóló közös egyezmény[9] (a továbbiakban: közös egyezmény). A közös egyezmény – egyéb

[9] A közös egyezmény 2001. június 18-án lépett hatályba. Ezt az egyezményt kell alkalmazni akkor, ha a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok polgári célú atomreaktorokból vagy polgári alkalmazásból származnak, valamint a katonai, illetve a honvédelmi programokból

rendelkezések mellett – kötelezettségeket határoz meg a szerződő felek számára a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok határokon átnyúló szállításának (behozatalának, kivitelének és átszállításának) biztonságára vonatkozóan. Előírja, hogy a határon keresztüli szállításban érintett minden szerződő fél megfelelő intézkedéseket tesz annak biztosítása érdekében, hogy az ilyen szállítások az egyezmény rendelkezéseivel összhangban valósuljanak meg, figyelembe véve a vonatkozó kötelező érvényű nemzetközi okmányokat is. Mind a 28 uniós tagállam csatlakozott a közös egyezményhez[10], ami jól szemlélteti, hogy a tagállamok elkötelezettek a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok biztonságos kezelése mellett azok keletkezésétől a végleges elhelyezésig.

Uniós szinten az irányelv azt az átfogó célt tűzi ki, hogy a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok szállításának felügyelete és ellenőrzése révén megerősítsék az ionizáló sugárzás veszélyeivel szembeni védelmet. Továbbá az alapvető biztonsági előírásokról szóló 2013/59/Euratom tanácsi irányelv[11] harmonizált felszabadítási kritériumokat határoz meg, valamint meghatározza az anyagok szabályozói ellenőrzés alóli kivonására vonatkozó általános szinteket, miközben az alapvető biztonsági előírások hatálya kiterjed a természetes sugárforrások jelenlétét igénylő emberi tevékenységekre, beleértve a természetben előforduló radioaktív anyagok feldolgozását. A Bizottságnak a következő jelentéstételi időszakban nyomon kell követnie, hogy milyen hatást gyakorol a 2013/59/Euratom tanácsi irányelv a határokon átnyúló szállítások felügyeletére és ellenőrzésére.

Ezen átfogó uniós nukleáris és sugárbiztonsági keretrendszer hatályán belül az irányelv kifejezetten foglalkozik a polgári létesítményekből vagy tevékenységekből származó radioaktív hulladékok és kiégett fűtőelemek határokon átnyúló szállítására vonatkozó engedélyezéssel és eljárásrendi vonatkozásokkal. Az irányelvet minden olyan esetben alkalmazni kell, amikor

- a kiégett fűtőelemeket vagy a radioaktív hulladékokat tekintve a származási ország, a rendeltetési hely szerinti ország vagy bármely tranzitország uniós tagállam;
- a szállított kiégett fűtőelemek vagy a radioaktív hulladékok (vagyis a szállítmány) mennyisége és koncentrációja meghaladja a 2013/59/Euratom tanácsi irányelvben meghatározott szintet.

származó kiégett fűtőelemekre és radioaktív hulladékokra, ha az ilyen anyagok tartósan polgári célú programok részévé válnak, és azok kezelése kizárólag ilyen programokon belül történik, vagy ha azokat a szerződő fél ezen egyezmény tekintetében kiégett fűtőelemnek vagy radioaktív hulladéknak nyilvánítja. Az egyezmény vonatkozik továbbá azoknak a folyékony, illetve gáznemű radioaktív anyagoknak a tervezett és ellenőrzött kibocsátásaira, amelyek hatóságilag ellenőrzött nukleáris létesítményekben keletkeznek.

[10] 2016. szeptember 26. óta 73 szerződő fél csatlakozott az egyezményhez (http://www.iaea.org/Publications/Documents/Conventions/jointconv_status.pdf).

[11] A Tanács 2013/59/Euratom irányelve (2013. december 5.) az ionizáló sugárzás miatti sugárterhelésből származó veszélyekkel szembeni védelmet szolgáló alapvető biztonsági előírások megállapításáról, valamint a 89/618/Euratom, a 90/641/Euratom, a 96/29/Euratom, a 97/43/Euratom és a 2003/122/Euratom irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 13., 2014.1.17., 1. o.).

2.1. A szállítások felügyeletére és ellenőrzésére vonatkozó általános elvek

Minden tagállam továbbra is teljes mértékben felel[12] a joghatósága alá tartozó radioaktív hulladékok és kiégett fűtőelemek kezelésére vonatkozó szakpolitikájának kialakításáért. Ez a szakpolitika magában foglalhatja a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok kivitelét vagy az ilyen anyagok behozatalát – például (újra)feldolgozás céljából – a saját területére.

Az irányelv[13] előírja, hogy a tagállamoknak egységes formanyomtatványt kell használniuk a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyeletéhez és ellenőrzéséhez. Ha az ilyen anyagokat harmadik országba kívánják szállítani, a tagállamoknak alkalmazniuk kell az irányelv 16. cikkének (2) bekezdésében és a hatályos bizottsági ajánlásban[14] meghatározott szállítási kritériumokat is.

Amennyiben a szállítás nem bonyolítható le, vagy a szállítás feltételeit ezen irányelvvel összhangban nem teljesítették, a származási tagállam illetékes hatóságai biztosítják, hogy a kérdéses radioaktív hulladékokat vagy kiégett fűtőelemeket azok birtokosa[15] visszaszállítsa, kivéve, ha lehetőség van alternatív biztonsági intézkedés megtételére. Az illetékes hatóságok biztosítják, hogy a szállításért felelős személy szükség szerint megtegye a korrekciós biztonsági intézkedéseket. Ilyen esetekben a birtokos felel az azon esetekben felmerülő költségekért, amelyekben a szállítást nem lehet vagy nem szabad lebonyolítani[16].

A kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok ilyen szállításainak elutasítását i. az irányelvben meghatározott kritériumok alapján kell megindokolni; ii. az elutasítás nem lehet önkényes; és iii. annak a megfelelő nemzeti, közösségi vagy nemzetközi rendelkezéseken kell alapulnia. A tagállamok hozzájárulási vagy elutasítási döntéseinek összhangban kell lenniük a közös egyezményben és az irányelvben[17] foglalt rendelkezésekkel, amelyek megtiltják a radioaktív hulladékok vagy a kiégett fűtőelemek kivitelét a déli szélesség 60. fokától délre lévő rendeltetési helyre, afrikai, karibi és csendes-óceáni országokba vagy olyan harmadik országba, amely nem rendelkezik a radioaktív hulladékok vagy kiégett fűtőelemek biztonságos kezeléséhez szükséges kapacitással.

A Bizottságnak címzett háromévenkénti jelentésen felül a tagállamoknak

---

12 A kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok felelősségteljes és biztonságos kezelését szolgáló közösségi keret létrehozásáról szóló, 2011. július 19-i 2011/70/Euratom tanácsi irányelvnek megfelelően (HL L 199., 2011.8.2., 48–56. o.).

13 Az irányelv 17. cikkének (1) bekezdése szerint.

14 A Bizottság ajánlása (2008. december 4.) a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek harmadik országokba való kivitelére alkalmazandó kritériumokról (az értesítés a C(2008) 7570. számú dokumentummal történt) (2008/956/ Euratom).

15 „Birtokos” minden olyan természetes vagy jogi személy, akit vagy amelyet a radioaktív hulladékok vagy kiégett fűtőelemek szállításának lebonyolítását megelőzően ezen anyagokért a vonatkozó nemzeti jogszabályok alapján jogi felelősség terhel, és aki vagy amely egy címzett részére szállítást tervez. (Az irányelv 5. cikkének (9) bekezdése).

16 Az irányelv 12. cikke szerint.

17 Az irányelv 16. cikke szerint.

- minden évben tájékoztatniuk kell[18] a Bizottságot és a tanácsadó bizottságot a kiégett fűtőelemek és/vagy a radioaktív hulladékok biztonságos kezeléséhez szükséges technikai vagy adminisztratív kapacitás vagy hatósági szervezet hiánya miatt nem engedélyezett, harmadik országba szánt szállítmányokról;

- továbbítaniuk[19] kell a Bizottság részére az illetékes hatóság vagy hatóságok kapcsolattartási adatait, valamint az ilyen hatóságokkal való gyors kapcsolatfelvételhez szükséges valamennyi információt.

2.2. Az irányelv végrehajtása

Az irányelv a hatálya alá tartozó valamennyi szállítás (beleértve a tagállamok közötti, illetve a Közösségből/Közösségbe történő behozatalt, kivitelt és áthaladást) esetében előírja az egységes formanyomtatvány használatát[20]. Ez a formanyomtatvány bizottsági határozat[21] útján jött létre 2008-ban, majd 2011-ben módosult, és kiegészíti az irányelvet. Az egységes formanyomtatvány az alábbi célokra használandó formanyomtatványokat tartalmaz:

- kiégett fűtőelemek vagy radioaktív hulladékok szállítási engedélye iránti kérelem;

- a kérelem átvételének elismerése – a kiégett fűtőelemekkel és a radioaktív hulladékokkal kapcsolatos hiányzó adatok pótlására vonatkozó kérés;

- a radioaktív hulladékok vagy kiégett fűtőelemek szállítása iránti kérelem érintett illetékes hatóság általi elfogadása vagy elutasítása;

- a kiégett fűtőelemek vagy a radioaktív hulladékok szállítási engedélye;

- a radioaktívhulladék-szállítmány leírása és a küldeménydarabok listája;

- a radioaktív hulladékok vagy a kiégett fűtőelemek átvételének elismerése.

A nemzeti jelentések szerint a tagállamok többsége nem tapasztalt különösebb problémákat az egységes formanyomtatvány használatával kapcsolatban. A folyamatos fejlesztés érdekében néhány tagállam javasolta, hogy az egységes formanyomtatvány adott szakaszában vezessék be a „szállítási azonosítószámot”. Ez a szakasz megkönnyítené a visszaszállított anyagok utánkövetését abban az esetben, ha a kiégett fűtőelemeket és/vagy a radioaktív hulladékokat külföldre küldték (újra)feldolgozás céljából, és lehetővé tenné a korábbi engedélyekre/hozzájárulásokra való kereszthivatkozásokat, s ezáltal elősegítené az átfogó nyomon követést.

---

18 Az irányelv 16. cikkének (1) bekezdése szerint.

19 A 18. cikk szerint.

20 A 17. cikk szerint.

21 A Bizottság határozata (2008. március 5.) a 2006/117/Euratom tanácsi irányelvben előírt, a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyelete és ellenőrzése céljából alkalmazandó egységes formanyomtatvány megállapításáról (az értesítés a C(2008) 793. számú dokumentummal történt), (2008/312/Euratom) (HL L 107., 2008.4.17., 32–59. o.).

2.3. A tanácsadó bizottság véleménye

A tanácsadó bizottság XI. ülésére 2019. október 8-án került sor Luxembourgban. A XI. ülés során megvitatták e jelentés tervezetét és az azt kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentumot. Ezt követően a tanácsadó bizottság írásbeli eljárás révén nyilvánított véleményt[22].

A tanácsadó bizottság a XI. ülésén a Bizottság módosításokat terjesztett elő a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok szállítására vonatkozó hároméves jelentéstételi formanyomtatványa tekintetében. Az önkéntesen használható jelentéstételi formanyomtatványt a tagállamok széles körben alkalmazzák. A Bizottság szervezeti egységei tartalmilag és formailag felülvizsgálták a jelentéstételi formanyomtatványt, figyelembe véve a Bizottság által a harmadik jelentési ciklus során levont következtetéseket (ezeket az SWD(2019) 437 bizottsági szolgálati munkadokumentum 4.4. és 4.5. szakasza ismerteti).

2.4. Illetékes hatóságok

A tagállamok 2017 júliusától tájékoztatást adtak az irányelv 5. cikkének (13) bekezdése[23] értelmében vett illetékes hatóságaikról. A tanácsadó bizottság a XI. ülését követően néhány tagállam frissített információkat küldött (ezeket a csatolt SWD(2019) 437 final bizottsági szolgálati munkadokumentum I. melléklete tartalmazza).

A tagállamok illetékes hatóságainak listája elérhető a Bizottság honlapján: https://ec.europa.eu/energy/en/topics/nuclear-energy/radiation-protection/transport-radioactive-materials

3. MEGFIGYELÉSEK ÉS TENDENCIÁK

Összességében, illetve tekintettel az előző jelentéstételi időszakokra, a jelenlegi jelentéstételi időszakban kevesebb engedélyt[24] jelentettek, különösen a kiégett fűtőelemek szállítására vonatkozóan (lásd az 1. ábrát). Ugyanakkor mivel minden engedély több szállításra vonatkozhat, ez nem feltétlenül jelenti a szállítások számának csökkenését. Ez az első jelentés, amely részleteket tartalmaz a szállítások számáról.

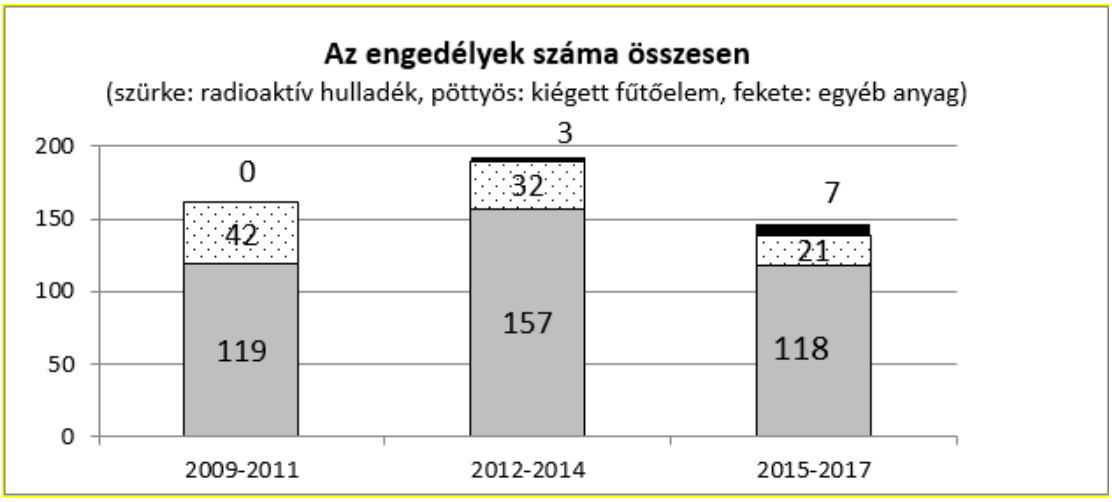
Az irányelv értelmében vett jelentési kötelezettségek bevezetése óta hat tagállam (Ciprus, Észtország, Görögország, Horvátország, Málta és Portugália) egyszer sem jelentett engedélyezett szállítást a területén.

---

22 A 182/2011/EU rendelet 3. cikkének (5) bekezdésével és a 2006/117/Euratom tanácsi irányelv 21. cikke szerinti, a tanácsadó bizottságra vonatkozó szabályokkal (2017. január 25.) összhangban.

23 Az irányelv 5. cikkének (13) bekezdése értelmében az „»illetékes hatóságok«: bármely olyan hatóság, amely a származási, tranzit- vagy a rendeltetési hely szerinti országok törvényei és rendelkezései értelmében felhatalmazással rendelkezik a radioaktív hulladékok vagy a kiégett fűtőelemek szállítására vonatkozó felügyeleti és ellenőrzési rendszer megvalósítására”.

24 Ez az ábra hét, „anyagok” szállítására vonatkozó engedélyt tüntet fel a radioaktív hulladékokra és a kiégett fűtőelemekre vonatkozó 139 engedélyen felül.

1. ábra Engedélyek száma

A hozzájárulás elutasítása tekintetében a jelenlegi végrehajtási időszakban három esetről érkezett bejelentés. Megállapítást nyert azonban, hogy a hozzájárulást megadó országok bejelentettek néhányat ezek közül a szállítások közül (amelyekre végül nem került sor):

- egy tagállam elutasított négy, szennyezett fémhulladék áthaladására vonatkozó kérelmet, mivel úgy vélte, hogy a kérelem kívül esik az irányelv hatályán, mert az csak a radioaktív hulladékokra és a kiégett fűtőelemekre vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. Ilyen áthaladásokra azonban rendszeresen sor került a hatályos helyi jogszabályok alapján;
- egy tagállam nem járult hozzá egy másik tagállamból származó radioaktív hulladék végleges elhelyezés céljából történő behozatalához azzal az indokkal, hogy a származási hely szerinti tagállam megfelelő kapacitással rendelkezik a hulladék végleges elhelyezésére.

A tagállamok nem jelentettek a Bizottságnak olyan eseteket, amelyek a 4. cikk (A nem engedélyezett szállításokhoz és a be nem jelentett radioaktív hulladékokhoz kapcsolódó visszaszállítás), a 12. cikk (A szállítás meghiúsulása) vagy a 16. cikk (1) bekezdése c) pontjának (Tiltott kivitel) hatálya alá tartozhatnak. Az ebben az időszakban jelentett egyetlen visszaszállítás esetében az érintett radioaktív hulladék (amely az egészségügyi ágazatból származott) nem felelt meg egy külföldi feldolgozó létesítmény szempontjából. A bejelentett információk alapján a jelentéstételi időszakban így nem került sor engedély nélküli szállításra az EU területén.

A jelentési kötelezettségek teljesítése terén az előző jelentéstételi időszakhoz képest kevésbé gyakran fordult elő késedelem. 2017 decemberében és 2018 januárjában 24 tagállam nyújtotta be nemzeti jelentését[25]. Összességében a jelentések minősége is jelentősen javult a három jelentéstételi időszakban. Hat tagállam használja a „szállítási azonosítószámot”.

[25] A nemzeti jelentések benyújtásának határideje 2017. december 25. volt.

A Bizottság ugyanakkor továbbra is tapasztalt következetlenségeket a jelentéstétel tekintetében, de ezeket a Bizottság szervezeti egységeinek ad-hoc kérésére javították[26].

A Bizottság emellett következetlenségeket figyelt meg több tagállam jelentésében, például a többszörös engedélyekben szereplő szállítások számát vagy néhány szállítás esetében a küldeményenkénti teljes radioaktivitást és maximális tevékenységet illetően. Ezeket a problémákat tisztázták a tagállamokkal.

A mellékelt SWD(2019) 437 final bizottsági szolgálati munkadokumentum részletesen ismerteti a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek határokon átnyúló uniós szállítását a jelenlegi jelentéstételi időszakban.

3.1. Statisztika (2015–2017)[27]

Ez a szakasz statisztikai áttekintést nyújt az engedélyekről és szállításokról, a szállítások típusáról, a szállított anyagok eredetéről, valamint a szállítás céljáról.

Engedélyek kontra tényleges szállítások

A 14 tagállam által a 2015–2017 közötti időszakban bejelentett 146 engedély 1834 tényleges szállításnak (a szállítások száma összesen) felel meg. Néhány engedély több (átlagosan 12-13) szállításra vonatkozik, és elképzelhető, hogy túlmutat a jelenlegi jelentés által lefedett időszakon.

Ahogy az 1. ábrán látható, az engedélyek 86 %-a a radioaktív hulladékok szállításához kapcsolódik (125 engedély, ebből 7 engedély egyéb anyagokra szól[28]), az engedélyek fennmaradó 14 %-a (21 engedély) pedig kiégett fűtőelemekre vonatkozik.

A tényleges szállítások 98 %-a (1791 szállítás) radioaktív hulladékokat, 2 %-a (43 szállítás) pedig kiégett fűtőelemeket érint.

Az alábbiakban röviden ismertetjük az engedélyeket a szállítások típusa[29] szerint, vagyis aszerint, hogy Közösségen belüli vagy kívüli szállításra vonatkoznak-e. A 146 engedély közül 53 engedély legalább egy harmadik tagállamon keresztüli áthaladásra is szólt.

Közösségen belüli szállítások:

120 engedély Közösségen belüli szállításra szólt (az összesen 146 engedély 82 %-a). A Közösségen belüli szállításra vonatkozó legtöbb engedély (106 engedély) radioaktív hulladékokra, a fennmaradó 14 engedély pedig kiégett fűtőelemekre vonatkozott. Ez a 120 engedély 14 tagállam által engedélyezett 1769 szállításra szólt.

---

[26] További részleteket az SWD(2019) 437 bizottsági szolgálati munkadokumentum 4.4. szakasza tartalmaz.

[27] A jelentésben használt százalékos értékeket a legközelebbi egész számra kerekítettük.

[28] Például besugárzott acél kutatási célokra.

[29] A szállítások típusával (Közösségen belüli és kívüli szállítás) kapcsolatban az SWD(2019) 437 bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. címe tartalmaz részletesebb információkat.

Az előző jelentési ciklushoz képest a Közösségen belüli engedélyek aránya nem változott számottevően (a 2012–2014 közötti jelentéstételi időszakban 83 % volt).

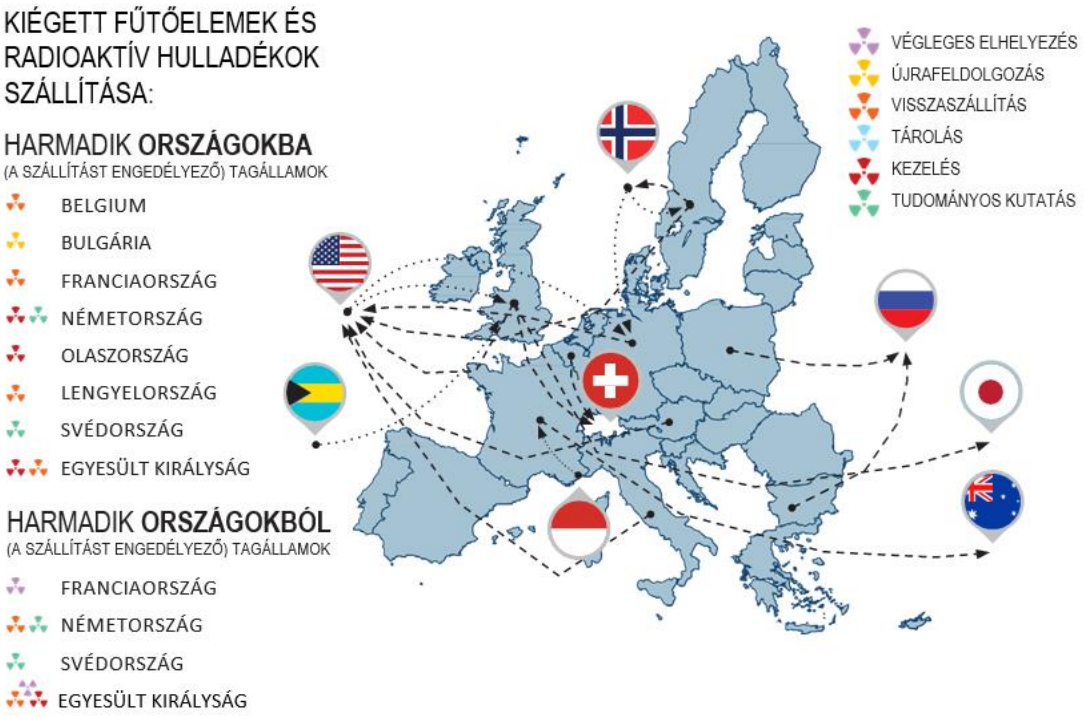
Közösségen kívüli szállítások: Behozatal, kivitel és a Közösségen áthaladó szállítás

26 engedély (az összes engedély 18 %-a) Közösségen kívüli szállításra szólt. 17 engedély (az összes engedély 12 %-a) harmadik országokba történő **kivitelre,** 8 engedély (az összes engedély körülbelül 5 %-a) pedig az EU-n kívülről történő **behozatalra** vonatkozott. A tényleges szállításokat tekintve 2 %-uk kivitelre, 1 %-uk behozatalra szólt. A Közösségen keresztüli áthaladás tekintetében egyetlen engedélyről érkezett jelentés.

A 2015–2017 közötti időszakban a radioaktív hulladékok harmadik országokból való **behozatala** tekintetében három tagállam öt engedélyt adott ki radioaktív hulladékok 14 szállítására vonatkozóan. Ez a behozatal radioaktív hulladékok kezelést követő (az USA-ból történő) visszaszállítását, illetve nem nukleárisenergia-ágazatból származó (a Bahamákról és Monacóból érkező) hulladékok végleges elhelyezését jelentette. Két tagállam hozott be kiégett fűtőelemeket harmadik országokból kutatási tevékenységek céljára, ami 11 szállításra vonatkozó három engedélynek felel meg.

A radioaktív hulladékoknak a Közösségből harmadik országokba való **kivitelét** illetően hat tagállam összesen 13 engedélyt bocsátott ki 35 szállításra vonatkozóan. Az ilyen kivitel célja soha nem egy harmadik ország területén történő végleges elhelyezés volt, hanem kutatás, kezelés, illetve kezelést/újrafeldolgozást követő visszaszállítás. Három tagállam összesen négy engedélyt adott ki négy szállításra a kiégett fűtőelemek harmadik országba irányuló kivitele tekintetében. A kivitel célja az újrafeldolgozás, a kutatás és az alacsonyabb dúsításra való áttérés volt.

2015–2017 között egyetlen **áthaladást** engedélyeztek harmadik országból.

2. ábra Közösségen kívüli szállítások 2015–2017 között[30]

Szállítási mód

A szállításra nagyon gyakran, az esetek körülbelül 56 %-ában (81 engedély) tengeren került sor, míg az esetek 40 %-ában (59 engedély) a szállítás csak közúton/vasúton került lebonyolításra (vagyis nem tengeri vagy légi úton). Az engedélyek mindössze 4 %-a (6 engedély) vonatkozott légi szállításra.

A szállítandó anyagok származása

A statisztikák szerint az engedélyek mintegy 75 %-a (110 engedély) a nukleárisenergia-ágazatból származó radioaktív hulladékokra, továbbá kiégett fűtőelemekre vonatkozott, 12 %-a pedig kutatási tevékenységekhez, 3 %-a az egészségügyi ágazathoz és a fennmaradó része egyéb ágazatokhoz kapcsolódott.

A szállítások tényleges számát tekintve azonban a nem nukleárisenergia-ágazat – beleértve az egészségügyi és kutatási tevékenységeket – aránya eléri a 43 %-ot.

A szállítás célja

A szállítások főként a radioaktív hulladékok feldolgozásával függtek össze (például volumencsökkentő kezelés vagy kondicionálás). Ez történt 42, feldolgozó

[30] A Lengyelországból történő kivitel egy kutatóreaktor kiégett fűtőelemének visszaszállításához kapcsolódik.

létesítménybe való szállításra vonatkozóan kiállított engedély (az engedélyek körülbelül 29 %-a), illetve 48, a feldolgozást követő visszaszállításra vonatkozóan kiállított engedély (az engedélyek 33 %-a) esetében.

A kiégett fűtőelemek újrafeldolgozása (5 engedély) és az abból keletkező radioaktív hulladék újrafeldolgozást követő visszaszállítása (7 engedély) az összes engedély 8 %-át teszi ki.

4. AZ ELŐZŐ JELENTÉSTÉTELI IDŐSZAK UTÁNKÖVETÉSE

A Bizottságnak az irányelv végrehajtásáról szóló, az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak címzett második jelentése kiemelt két, a tagállamok által az első jelentéstételi időszakban felvetett problémát: a radioaktív hulladékok felszabadítási szintjére vonatkozó uniós harmonizáció hiányát, illetve a nem „jóváhagyott tevékenységből" eredő természetben előforduló radioaktív anyagokat tartalmazó hulladékra vonatkozó nem egyértelmű szabályokat. „A nukleáris anyagok szállítására vonatkozó helyzet átfogó vizsgálata és elemzése" című, a Bizottság által finanszírozott tanulmány[31] keretében sor került e két probléma vizsgálatára. A tanulmány, amely a tagállamok illetékes hatóságai és egyéb, szállításban érdekelt felei részére kiküldött kérdőíveken, valamint a végső műhelytalálkozó eredményein alapul, az alábbi előzetes következtetéseket vonta le:

- A radioaktív hulladékok felszabadítási szintjére vonatkozó uniós harmonizáció hiánya nem befolyásolja az irányelv végrehajtását. Az alapvető biztonsági előírások megállapításáról szóló 2013/59/Euratom tanácsi irányelv foglalkozik a nem jóváhagyott tevékenységekből eredő természetben előforduló radioaktív anyagokra vonatkozó jogszabályi rendelkezések hiányával. A korábban jelzetteknek megfelelően[8], jogi szempontból tehát minden, természetben előforduló radioaktív anyagot tartalmazó, szabályozói ellenőrzést igénylő, radioaktív hulladékként[32] besorolt hulladék az irányelv hatálya alá tartozik.

Az egységes formanyomtatvány módosításának kérdése ebben a jelentéstételi időszakban nem merült fel. A következő jelentéstételi időszakban azonban a Bizottság együtt fog működni a tagállamokkal annak érdekében, hogy az egységes formanyomtatvány jobban megfeleljen a jelentéstételi formanyomtatványra vonatkozó követelményeknek.

5. KÖVETKEZTETÉSEK

Az irányelv végrehajtása biztosítja, hogy a Közösségen belül a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek minden határokon átnyúló mozgására kizárólag valamennyi

[31] ENER/2017/NUCL/SI2.751899.

[32] A „radioaktív hulladék" olyan gáz, folyékony vagy szilárd halmazállapotú radioaktív anyag, amelynek további felhasználását nem tervezi a származási és rendeltetési hely szerinti ország, vagy egy olyan természetes vagy jogi személy, akinek döntését ezen országok elfogadják, és amelynek radioaktív hulladékként való ellenőrzését valamely szabályozó testület végzi a származási és rendeltetési hely szerinti ország jogszabályi és szabályozási keretei szerint (az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése).

érintett tagállam (beleértve a tranzitországokat) illetékes hatóságának előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyásával kerüljön sor az egységes formanyomtatvány használatával. Valamennyi tagállam rendszeresen továbbítja a Bizottságnak az egy meghatározott jelentéstételi időszak (három év) vonatkozásában engedélyezett szállításokkal kapcsolatos információkat. A radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyelete és ellenőrzése így a Közösség egész területén garantált. Ezért, noha nem kötelező, erősen ajánlott a „jelentéstételi formanyomtatvány" használata, mert lehetővé teszi az adatok egyértelmű lekérdezését, és elkerüli a benyújtott információk téves értelmezésének kockázatát.

A tagállami jelentések összehasonlító ellenőrzése során, főként a benyújtott információk pontatlansága miatt, következetlenségek azonosítására került sor. A Bizottság értékelésének köszönhetően a tagállamok már jobban tisztában vannak azzal, hogy valamennyi szállítást jelenteni kell. Ebben a tekintetben különösen fontos volt, hogy a hozzájáruló tagállamok/tranzitországok is teljes adatkészleteket bocsátottak rendelkezésre (a jelentéstételi formanyomtatvány B. részében található táblázat). A Bizottság emellett megállapította, hogy a hozzájáruló tagállamok/tranzitországok nem mindig értesültek a szállítások visszavonásáról.

A jelenlegi jelentéstételi időszakban a tagállamok nem jelentettek meghiúsult szállítást. Két esetben jelentették a hozzájárulás elutasítását indokolással együtt. Egy újraszállítást[33] jelentettek, mert néhány radioaktív hulladék nem volt megfelelő a feldolgozó létesítmény szempontjából.

Az előző jelentéstételi időszakhoz képest a tagállamok többsége időben benyújtotta nemzeti jelentését. Négy ország azonban nem nyújtotta be jelentését a határidő lejártát követő egy hónapon belül, a határidőt követő hat hónapon belül viszont pótolta ezt.

A Bizottság összességében megállapítja, hogy a 2006/117/Euratom irányelvből, a 2011/70/Euratom irányelvből és a 2013/59/Euratom irányelvből álló jelenlegi uniós jogi csomag garantálja a szigorú biztonsági előírásokat az ionizáló sugárzással kapcsolatos kockázatok tekintetében az EU területén a határokon átnyúló szállítások összefüggésében. A fent említett tanulmány[31] előzetes megállapításai megerősítették továbbá az átfogó architektúra – beleértve a tagállamok által végrehajtott uniós jogszabályokat, eljárásokat és gyakorlatokat – meglétét, biztosítva a nukleáris anyagok, többek között a radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek biztonságos mozgását a Közösségen belül.

A Bizottság kellő módon figyelembe veszi e jelentés megállapításait, és visszajelzést nyújt vagy megteszi a szükséges intézkedéseket. A jelentéstételi formanyomtatvány javítása érdekében a Bizottság szorosan együttműködött az uniós tagállamokkal. A Bizottság arra törekszik, hogy valamennyi tagállammal közös megállapodásra jusson a benyújtandó szükséges információkkal kapcsolatban, hogy elősegítsék a radioaktív

[33] Nem engedély nélküli szállításról volt szó.

hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyeletét és ellenőrzését a következő jelentéstételi időszakban (2018–2020).